

na návštěvě hřbitova

Odpočívají zde předkové známých osobností

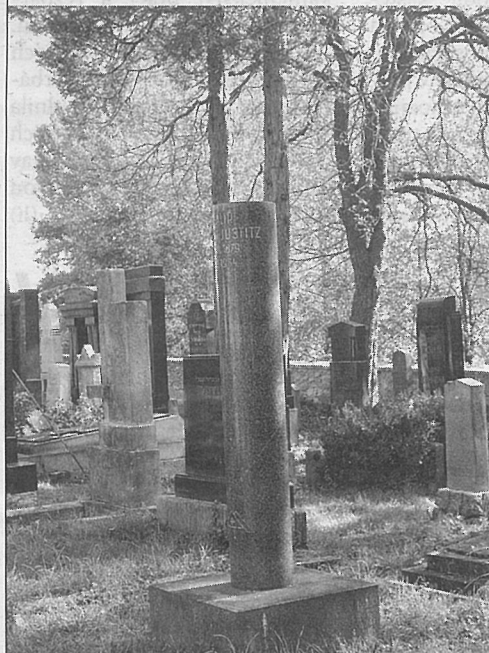
Na židovský hřbitov se začalo pohřbívat kolem roku 1600. Čtyři století vyryla do 450 pomníků a mohyl starého i nového hřbitova stovky jmen. Většinu z nich dnes už nikdo nepamatuje. Přesto se mezi nimi najdou předkové například bývalého ministra dopravy Jaromíra Schlinga nebo majitele pelhřimovské firmy Iromex Ladislava Duba.

I oprava márnice se blíží ke svému závěru. Chybí jen dokončit vnitřek celého objektu.

Před obnovou starého hřbitova pátral Ladislav Hodík ve starých fotografiích, jak byly pomníky uspořádány. Prozradil nám, že v knize Ladislava Stehlíka Země zamyšlená objevil perokresbu hřbitova, která mu posloužila k dobré orientaci, kam umístit 144 padlých desek.

Velkým lákadlem by se pro budoucí návštěvníky zrekonstruovaného nového židovského hřbitova mohl stát náhrobek malíře Alfréda Justitze, zakladatele českého kubismu.

Text a foto na straně připravila

MARIE STEINHAUSEROVÁ

Synagoga vstává z popela

Nová Cerekev • Zdejší židovská synagoga má pohnutou historii. Naštěstí ji nikdo nezbořil jako například synagogu v Pelhřimově. V době okupace v ní byl umístěn majetek odsunutých židů, který byl postupně rozprodán. Pak v ní našlo místo zařízení školy, v níž sídlila vojenská posádka. Po válce přešla synagoga na stát, posléze na Židovskou obec v Plzni. V roce 1964 ji od obce zakoupily Spojené kartáčovny Pelhřimov za 832,14 Kč. Od té doby byl její prostor využíván jako sklad surovin. Možná právě tento majitel synagogu zachránil. Do skladu nesmělo přšet, takže střecha byla po léta udržovaná. Asi v roce 1990 byla synagoga opět prodána. Tentokrát soukromé osobě, která ji prodala další společnosti. Mělo zde vzniknout kulturní centrum. I z toho sešlo a po majiteli zbyly v budově jen otlučené zdi. Synagoga byla opět prodána, tentokrát do Německa. Mělo zde být jakési školicí středisko. Němec si to však rozmyslel a inzeroval prodej. O tom se dozvěděla Pražská židovská obec a synagogu koncem devadesátých let zakoupila za 100 tisíc korun. Věci se daly do pohybu a od roku 1999 byla zahájena rekonstrukce. Osobou, která má opravy na starosti, je **Ladislav Hodík**.

• Ujal jste se dozoru nad celou rekonstrukcí. Co se vám už podařilo opravit?

Nejdříve musela být zajištěna statika celého objektu a stažení kleneb. Pak jsme dělali opravu krovu a překlad střešní krytiny. V současné době je už ta-

Tři muži, kteří si vzali opravy za své. Zleva Vladimír Vaňek, František Václavěk a Ladislav Hodík.

ké opraveno schodiště. Celkové náklady na opravy od roku 1999 do letošního roku činí 1,65 milionu korun. Čekají nás ještě interiérové úpravy, restaurování, doplnění oken a dveří, fasáda, technické instalace - na to bude potřeba dalších 3,5 milionu korun.

• Synagoga ovšem není jedinou židovskou památkou, která je rekonstruována. Lvi podíl máte i na obnově židovského hřbitova.

Musím připomenout, že ten podíl nemám jen já. V ro-

ce 1998 jsem se domluvil se zednickým mistrem Vladimírem Vaňkem a o rok později se k nám přidal František Václavěk. Židovský hřbitov je rozdělen na dvě části - starý a nový. Starý hřbitov má rozlohu 250 m² a je zde umístěno 150 mohyl a pomníků. Na svém místě jich před rekonstrukcí stálo pouze šest. Ostatní ležely v trávě nebo podél zdi. Všechny jsme je postavili, jak to nyní vidíte. Museli jsme studovat staré fotografie a perokresby, abychom viděli, kam a jak

je umístit. Na novém hřbitově je 300 pomníků, z nichž jsme jich 240 museli narovnat nebo znovu postavit. V roce 1998 jsme zahájili opravu obvodové zdi, kterou jsme dokončili letos. Rekonstruováno je 370 metrů kamenné zdi, z toho sedmdesát metrů jsme postavili od základů. Zed' je pokryta cihlami, kterých jsme spotřebovali 4,5 tisíce. Ke konci se chýlí i oprava márnice. Celkové náklady na rekonstrukce hřbitova činily 800 tisíc korun. K úplnému dokončení chybí ještě 300 tisíc korun.

Po válce zbyli jen tři občané

Židé se v Pelhřimově, Nové Cerekvi a Pacově objevili v roce 1570. Samotná Nová Cerekev měla v roce 1895 1223 obyvatel, z nich bylo 109 Židů. Od roku 1848 byli židovští obyvatelé postaveni na roven všem občanům a v té době začali odcházet do zahraničí. Vzhledem ke snížení jejich počtu se spojily židovské obce v Nové Cerekvi a Pelhřimově a společná obec v roce 1895 čítala 367

osob. Členů stále ubývalo a v roce 1926 měla obec 132 duší. V době okupace bylo v Nové Cerekvi 21 židů, z nich byli tři popraveni - Ludvík Schling, Ervín Straka a Marta Schlesingerová. Zbytek pak byl deportován do koncentračních tábo-

rů. Vrátil se pouze manžel Marty Schlesingerové se synem a tchýní. Všichni se pak odstěhovali do Argentiny, odtud do Dánska a dnes už o nich nikdo nic neví.

Zvenku není na budově synagogy ještě vidět, že opravy pokročily. Ale už brzy se začne s opravami oken a na řadu přijde i venkovní fasáda.

Muži sedí v přízemí, ženy a děti na balkonech

• Synagoga - řecký překlad hebrejské obce *keneset* - znamená dnes shromaždiště a modlitebna příslušníků hebrejského náboženství.

• V Nové Cerekvi byla synagoga postavena na místě bývalé dřevěné synagogy. Je větší, než byla ta původní.

• V kronice stojí psáno, že v roce 1835 patřilo panství Nová Cerekev a Čížkov kotlářské rodině Ringhoferů z Prahy. Jejich dcera se provdala za Ferdinanda Walsera, kterému přinesla věnem právě toto panství. Ferdinandův bratr Štěpán byl stavitelem a postavil v roce 1855 zdejší synagogu. Ještě před tím byla v

obci v roce 1852 postavena škola. Štěpán postavil i kostel sv. Filipa a Jakuba v Žirovnici. Známa je také jeho účast na stavbě budovy gymnázia v Pelhřimově a věže kostela v Moravci.

• Novocerekevská synagoga je postavena v romanticko-pseudomaurském slohu a napodobuje asyrsko-babylonskou architekturu. V synagogách je nepřipustné figurální zdobení, povoleno je pouze zdobení ornamentální.

• Synagoga v Nové Cerekvi je jednolodní stavba orientovaná východ-západ. Směrem na západ jsou dvě věže bohatě zdobené pevnostními motivy, cimburím a falešnými střelnými.

Uvnitř jsou dvě řady arkád galérií. Směrem k východu je oltář a nad ním je desatero Božích přikázání - kamenné desky. V oltáři je svatostánek, kam se ukládala tora (pět knih Mojžíšových ve svitku). Svitky se během bohoslužeb rozvíjejí a čte se z nich. Tora je jedním z nejdůležitějších článků bohoslužby.

• Tora je při ukládání do svatostánku odívána královskými insigniemi - plášť, korunka, štít a žezlo. Při čtení textu se ukazuje stříbrnou ručičkou. Bohoslužby se konají v sobotu a sloužit je může i člen obce, tedy nejen rabin. Vždy však musí mít na sobě liturgické roucho (balit),

které je zakončeno trásněmi.

• Do synagogy vstupují muži s pokrývkou hlavy a sedí v jejím přízemí. Na balkonech je místo pro ženy a děti. Balkony jsou kryty záclonkou, aby se ženy nerozptylovaly pohledem na muže a muži pohledem na ženy. Chlapci do třinácti let jsou dětmi, od třinácti let pak již muži.

• Židovské svátky začínaly v pátek při západu slunce, kdy se rozsvítila slavnostní lampa. Končily v sobotu večer modlitbou nad vínem a kořenkou. V kořence byly muškát a skořice.

• Židovský liturgický rok začíná v březnu a nový rok 1. září (datum stvoření světa).